

Maarten Doorman

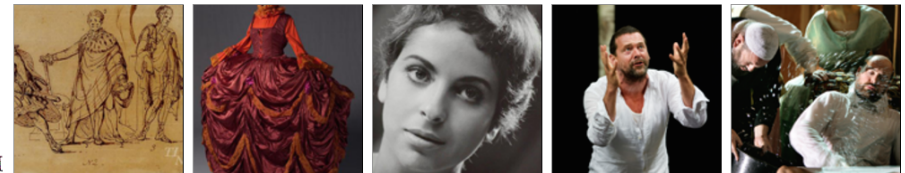
Het geloof in het vlakkevloertheater is een cliché

Sinds Bertolt Brecht heerst er een taboe op lijsttoneel en de te romantisch geachte betovering. Aap. het eind zakt het gordijn niet (of het licht blijft aan, een equivalent van het open doek). De spelers en zangers' dienen zelf op een gegeven moment af te druipen, liefst voor het applaus is verstomd. Al decennia heerst het vlakkevloertheater. Opdat het publiek niet gelooft dat wat op het podium gebeurt echt is. En we ons niet de emoties van het stuk eigen maken. Want het lijsttheater is een kijkdoos die ons, het publiek, een illusie voortvoert en ons elke kritische distantie doet opgeven. Het publiek wordt gezien als consument en zoals religie opium is, zo brengt de poppenkast van het lijsttoneel ons, onnozele kinderen, in een bedenkelijke roes en maakt ons tot willoze slachtoffers van het grootkapitaal.

Natuurlijk, vlakkevloertheater is vaak de beste vorm. Ik heb veel theater op locatie gezien, dat nog verder weg staat van de kijkdoos en de verwerpelijke illusie. Ik zwierf door de buitenwijken van Dries Verhoevens Niemandland, zag vol bewondering stukken in het Amsterdamse Bos, in garages, steengroeves, een gesloopte flat, op straat en in

fabrieksloodsen. Ik ging naar één-op-ééntheater op afgelegen plekken. Wat was het vaak goed en bijzonder. Maar de kijkdoos van het lijsttoneel is onderschat, of eigenlijk: het idee erachter. Juist nu we alles kunnen met licht en film en geluid zouden regisseurs weer vaker aan de magie van het theater mogen denken. Zoals Guy Cassiers dat doet. Ik weet precies hoe de bakstenen muur achter het toneel in de Amsterdamse Stadsschouwburg eruit ziet. Wat is het statement om die voor de zoveelste keer te tonen?

Er spookt veel jaren zeventig door het toneel. Zoals in de beeldhouwkunst in de publieke ruimte een taboe ontstond op de sokkel, het voetstuk waarop immers eeuwenlang de macht van koningen, dictators en generaals was geplaatst; zoals in grote gebouwen uit de jaren zeventig de hoofdingang nog maar zelden te vinden was in de grauwe trieste gevels omdat een pontificale toegang als kapitalistische krachtpatserij, zo niet als puur fascisme werd gezien; zoals in die jaren de literatuur om laagdrempeligheid te bereiken op krantenpapier werd gedrukt en onder de omineuze naam Bulkboek verscheen zo ontstond een dwangmatig geloof in het vlakkevloertheater. Omdat het dichterbij de toeschouwer stond, opdat de toeschouwer niet romantisch zou wegdromen, omdat: we – hoe paradoxaal was dit paternalisme als toeschouwer toch vooral kritisch bleven. Ik heb vaak op het podium gezeten, onder andere bij Ivo van Hoves Scènes uit een huwelijk, waarbij wij, publiek, werden

verplaatst, net als bij Martijn Paddings opera Laika afgelopen zomer. Het was prachtig. Maar ik zag ook overrompelende opera's van Händel in een oud lijstdecor. De moordende intimiteit van Who's afraid of Virginia Woolf smeekt om podium en doek. Of de belichtingsvariant ervan. We vergeten dat het bij theater om een ritueel gaat met een ongeschreven liturgie. Om bezoek aan een ruimte waar wij door die geheime liturgie bij iets anders komen, onbehaaglijk of vreugdevol, tegelijk vreemd en bekend, maar niet in de eerste plaats 'herkenbaar' en 'werkelijk'. Was in die zin niet juist het vlakkevloertheater een hellend vlak?

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

